

Foto: S. Brezovečki

POSTAVLJANJE KAMENE PIRAMIDE NA RUBU STIENE

Sjeverna stiena Merića Kuka u Čvrsnici

Slavko Brezovečki (Zagreb)

(Prvenstveni uzpon: S. Brezovečki i Z. Ceraj, 13.—15. VIII. 1941.)

Još nikada nisam silazio sa Čvrsnice preko Strmenice u dolinu Dive Grabovice, iako mi je to bila davna želja. Planinari su tvrdili, da je to najljepši silaz sa Čvrsnice, a sada mi se eto pružila prilika, da upoznam i taj sakriveni dio ove čudesne planine. S prijateljem Zdravkom naumio sam pokušati penjačku sreću u ogromnoj sjevernoj stieni Merića Kuka, koja spušta svoje silne i okomite zidove u duboku provaliju Radave. Zato smo odabrali silazak niza Strmenicu, kojim smo mogli uz najmanji napor i potrošak vremena doći od kuće pod Velikim Vilincem do lovačke kuće u Radavi.

Opremljeni svim penjačkim priborom i hranom za tako velik podhyvat, napustivši kuću pod Velikim Vilincem došli smo preko visoravni Muharnice pod Drinjaču. Iako je vrieme već dobro pođmaklo, bilo je šest sati podvečer, sa sigurnošću smo računali, da ćemo još prije tame stići u Radavu. Nedaleko fantastičnih »Haduckih vrata« započinje silaz Strmenicom. Zeleno obrastla strmina, kojom

nas vodi liepo izveden put, zaista zaslužuje to ime. Miris sočne visoke trave, protkane cviećem, opojno je strujio zrakom, a groteskni oblici tamnih munika sgodno su se postavili ukraj puta. Jedna plašljiva divokoza nije imala strpljivosti, već je hitrim skokovima umakla znatiželjnog foto-aparatu. Veličanstveni i liepi vidik nudio se našim pogledima s tog ubavog obronka. Ogromni sivi zidovi preko tisuću metara visokih stena rušili su se u duboke ponore Zakame-nice i Radave. Podno naših nogu u plavkasto-sivim prozirnim maglama ležala je dolina Dive Grabovice uklieštena sa svih strana masivnim i visokim planinama.

Morali smo ubrzati korake, jer nam je put do cilja bio još dalek. Putem mi Zdravko napomene, da ga je od brzog skretanja puta uhvatiла vrtoglavica. Neposredno izpred nas uzdiže se kameni Stog, iznad kojeg se podiže obrastli greben, na kojem opazimo lovačku kuću. Zadnji dio puta Strmenicom svršava podno bielih kamenitih pećina u Žliebu, odakle vodi put dalje kroz gustu šumu do zelenog proplanka, na kojem je nedavno izgrađena, pokraj stare, nova lovačka kuća. Na posljednjem dielu puta uhvati nas sumrak, jer je sunce već davno zašlo. Konačno, eto nas u samoj Divoj Grabovici, koju već od prije dobro poznamo. Topao i suhi zrak strujio je dolinom, u kojoj rastu smokve. Kako smo silazeći u vrlo kratkom vremenu savladali kojih 1800 metara visinske razlike, snažno smo osjetili djelovanje blage sredozemske klime na našem tielu, koje se je već priviklo na svježinu gorskih vrhunaca. Glasno zvrndanje nevidljivih kukaca pozdravljalо nas je sa smokava, dok je šum brzoga potoka upotpunjavao te zvukove u skladnu cjelinu. Idući putem, koji vodi u gornji dio doline prema Radavi, zašli smo u gustu šumu, gdje nam je s nastupom tame bilo onemogućeno svako dalje kretanje. Na jednom smo mjestu pronašli pod nekim stablom ravnije tlo, na kojem smo okrijevivi se hranom čvrsto zaspali. U svitanje nas probude bolni ugrizi mravaca, kojima smo sinoć nehotice porušili nastanbu. Poslije doručka smo produžili u Radavу prelazeći preko prostranog i isušenog potočnog korita. Po označenom putu dođosmo do lovačke kuće, u kojoj smo našli u cisterni dobre pitke vode. Ta kuća leži u dnu Radave, a služi kao sklonište lovцима na divokoze. Sama Radava je dugačka udolina, koja se usjekla između strašnih i divljih stena Merića Kuka i Međeda. Ta se dolina postepeno uzdiže iz Dive Grabovice i zalazi svojim najvišim dijelom u strmu jarugu isječenu u steni Međeda. Tom jarugom vodi lovački put, koji je djelomično osiguran željeznim užetima, a izlazi na kršku visoravan Male Čvrsnice. Hodanje po lovačkom putu od kuće prema steni nije bilo lagano, jer je strmina bivala sve veća, a kraj toga su i ostale opasnosti bivale sve veće. Brze divokoze trčale su, kao za inat, po visokim policama,

te su nam svaki čas iztresale na put velike količine kamenja, kojem smo se ugibali, kako god smo mogli i znali. Ovo težko »gorsko topničtvo« biesnilo je naročito, kada smo prolazili uznožjem Merića Stiene, čijeg smo se donjeg diela nastojali što prije domoci. Uzput smo pažljivo razgledali stienu iz neposredne blizine, te smo pronašli najpogodnije mjesto za početak uzpona; gornji smo dio pregledali još sa Strmenice. Sa strahom smo nehotice pogledavali prema sredini stiene, u kojoj su se prieteći izvile iznad naših glava silne izbočine slične stropovima. Lievo od mjesta, koje smo odabrali za ulaz, nalazio se u stieni prostrani visoki žlieb, kroz koji je samo od sebe neprestance padalo kamenje. Zdravko se je htio penjati svakako kroz taj žlieb, ali se meni nikako nije svjđalo padajuće kamenje, od kojeg sam zazirao, jer sam jedva glavu iznio. Napokon smo se složili, da za ulaz odaberemo mjesto, gdje je najviši dio točila u obliku stožca naslonjen na gladke biele ploče.

Kiša padajućeg kamenja potjerala nas je iznova u zaklon, odakle smo primjetili, da je u svim okolnim stienama također padalo kamenje. U južnoj steni Malog Mededa zapažamo na nekoj kosoj polici dve divokoze, kako brzo trče i ruše uzput kamenje, koje je frcalo i padalo niza stienu u velikim skokovima. Stisnuti jedan uz drugoga spremali smo se u zaklonu za penjanje. Obuli smo penjačke cipele, navezali se na dugačko uže i objesili na prsne zamke oštре klinove i ostali penjački pribor. U međuvremenu sam ispričao Zdravku, kako su se godine 1939. pokušali popeti na Merića Stenu moji planinarski drugovi E. Laszowski i V. Šporčić, nu podhvati im nije uspio. Kada su doprli već 200 metara visoko, htio je nesretni slučaj, da im je padajuće kamenje srušilo niza stienu njihovu uprtnjaču, koju su iz tehničkih razloga samo na časak odložili na nekoj polici. U uprtnjači je bila sva njihova hrana, voda i pričuvni tehnički pribor, bez čega je dalji uzpon bio nemoguć. Tada su bili prisiljeni vratiti se nazad u dolinu, gdje su pronašli ostatke svoje uprtnjače. Tako je ova stena ostala nepobiedena, kroz nju do danas još nitko nije prošao.

U povoljan čas izišao sam iz zaklona, te uspevši se na neku policu dospiem do mjesta, gdje je pećina popucala. Hvatajući se rukama o pukotine i razne izbočine penjao sam se prema mjestu prikladnom za stajanje. Uže je za mnom tiho klizilo, a upravo kada sam dospio na mjesto za stajanje, ono se blago zateglo, što je opet bio znak, da i drug mora izići iz zaklona i penjati se za mnom. U stojećem stavu prebacio sam uže preko ramena i oprezno ga privlačio, kada god bi zategnutost popustila. Kako je stena bila dosta lako pristupačna, to smo mogli brzo napredovati ponavljajući neprestano iste kretnje.

Smjer smo uspona izabrali u centralnom dielu stiene, a najviši dio točila u podnožju, koji dosije poput stožca u stienu, bio je poče-

tak našeg penjanja. Cielu stienu od podnožja do vrha sieče jedna jaruga, koja se u sredini u tupom kutu nagnula udesno. Preko rebra, a na području desnog diela jaruge vodio je naš »put«. Prostranost stiene, u čijoj se pojedinosti čovjek podpuno izgubi, zahtieva od penjača veliko izkustvo i sposobnost snalaženja, bez kojega se ovakav velikopotezni uzpon ne može ni zamisliti. Mi smo se kretali u smjeru zamišljenog pravca uzpinjući se preko polica i pukotina, na kojima je izrastla po koja osamljena munika. Put nas je doveo u neki prostrani kotao sav zasut napadlim kamenjem, a u gornjem dielu sav nadsvoden stropovima. Po jednoj polici izpod stropa pošli smo uljevo izgradivši uzput vidljivu kamenu piramidu. Izpod naših glava nadvila se strma stiena, u koju smo ušli preko kose travom obrastle plohe, posute brojnim primjercima prekrasnog runolista. Sada su se počele nizati jedna za drugom velike zapreke i težkoće. Trebalо je proći visoki okomiti zid, koji su vodoravno prosiecale nepravilne zelene police, jedna iznad druge. Dvojno je uže teklo kroz brojne karabnere, koji su metalno zvonili prigodom svakog pokreta naših tiela. Iznad naših glava, a u zidu uzane police, nalazila se jedna udubina prikladna za odmor. S naporom sam zabijao klinove u strmu pećinu izpod udubine i privlačio se metar po metar do same police. Držeći se čvrsto samoga ruba police morao sam pričekati svoga druga, koji se penjao za mnom zbog toga, što mi je napeto uže između njega i mene branilo pristup do udubine u zidu police. Stoeći na zabijenom klinu osjetih, kako mi kleca koljeno, koje zbog skučenog položaja nisam mogao umiriti. Nakon nekoliko časaka, a izgledali su dugi kao vječnost, osjetih iznenadno olakšanje. Duboko izpod mene uspjelo je Zdravku uzpeti se nešto više, što je bilo razlogom, da je uže popustilo i dozvolilo mi prilaz u udubinu.

Zabavljeni težkim radom zaboravili smo na sve, sati su prolazili brzo, pa nismo ni opazili, da se je pokvarilo vrieme. Težki i tmasti oblaci, nagomilani na dugačkom grebenu Vilinca, Drinjače i Oštrovacé, pokrenuli su se i pošli zrakom iznad Dive Grabovice prema nama blizome rubu maločvrsničke visoravnji. Mukla tutnjava prolovila se zračnim prostorom odjekujući gromko između dubokih stiena Radave.

Prve težke kapi kiše pale su mi na lice baš u času, kada je Zdravko izbijao poda mnom zadnje klinove, a sav taj posao obavljao je on viseći na užetu, obterećen uz to još i težkom uprtnjačom. Gusti kišni zastor obavio je cielu stienu baš u času, kada smo se obojica sklonili u udubini, koja je bila kao stvorena za takvo prisilno sklonište. Stiena je začas postala mokra i sklizka, a kako je već bilo kasno popodne, nismo smjeli više ni misliti na dalji uzpon. Obadva

smo osjetili jaku žedu, koje nismo smjeli utažiti zbog male zalihe vode u čuturici.

Napokon prestade padati kiša, ali se istodobno spuštala noć. Stisnuti jedan uz drugoga čekali smo mirno dolazak podpune tame. Na nebu su živahno zatreperile zvjezde, a izpred nas, kao na nekoj

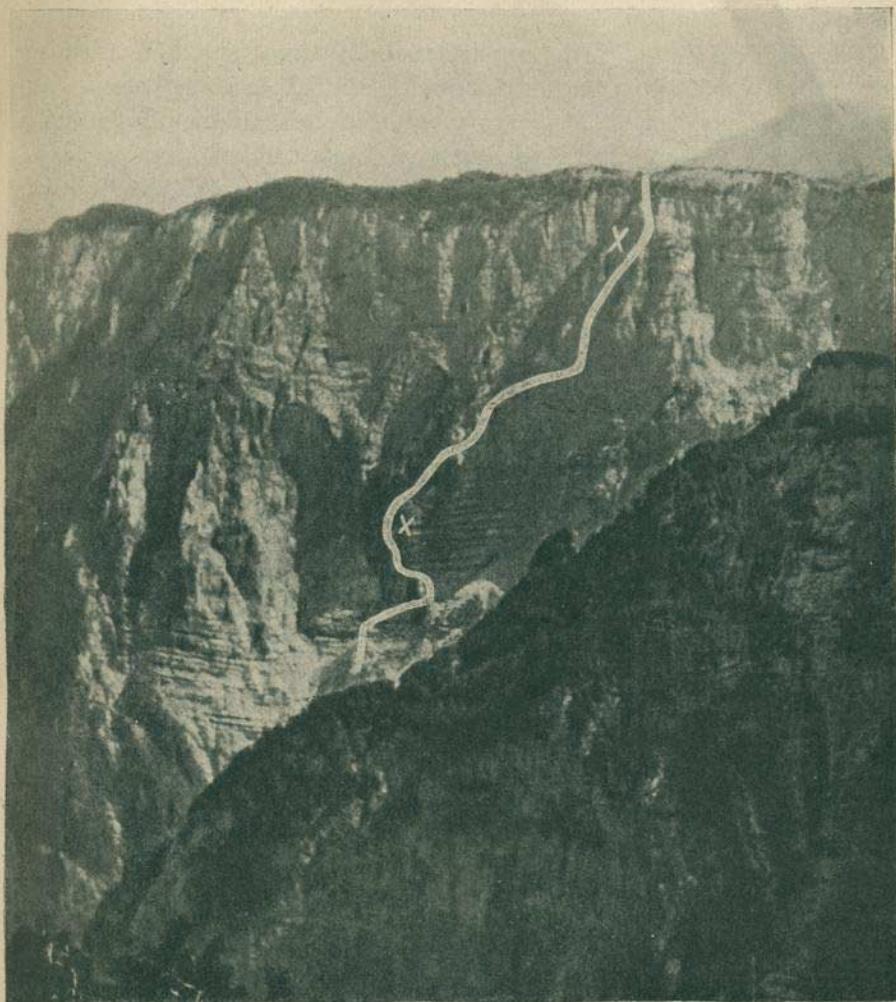

Foto: A. D. Horvat

SJEVERNA STIENA MERIĆA KUKA

— smjer penjanja, X mjeseta noćenja

pozornici, ležao je u polukrugu dugačak vienac masivnih vrhova, utonulih u tamu bezdanih dubina Dive Grabovice. Iz tame susjednih stiena dopro bi do nas iznenadni fićuk prestrašene divokoze i kotrljane padajućeg kamenja, a zatim bi opet nastala podpuna tišina. Tamo lievo iza Pešti-brda pomoli se bledi mjesec zavirivši postrance prema dvojici osamljenih ljudi, koji su visoko u stieni nešto tiho razgovarali.

Probuđeni jakim praskom padajućeg kamenja ustanovili smo, da je već počelo svitati. Još smo neko vrieme niemo gledali iz stiene prema Drinjači, čiji je sivi kameniti vrhunac blago ožarilo izlazeće sunce. Kroz dolinu Dive Grabovice vukle su se jutarnje magle, a velika jata orlova lješinara kružila su svježim jutarnjim zrakom tražeći plien.

Spremivši se za dalji uzpon najprije smo snažnim trljanjem oživjeli obamrle udove, a zatim doveli u red užeta i sav potrebnii pribor. Doprli smo tek 300 metara visoko, a ciela stiena bila je visoka od prilike 1000 metara. Napustivši udubinu usmjerili smo naše prianje po nekoj polici, koja je dosizala i spajala se sa svjetlo sivim trbušastim stienama. Uz upotrebu brojnih klinova polako smo napredovali preko tih stien i dospjeli u dno visokoga, djelomično prekinutog žlieba. Tamne stiene žlieba bile su još vrlo vlažne od jučerašnje kiše, pa smo samo uz veliku pažnju i oprez stigli do njegova izlaza. Zdravku je u žliebu vrlo smetala uprtnjača, zbog čega je olakšano odahnuo, kada smo doprli u otvorenu i strmu stienu iznad žlieba. Dva do tri žilava stabla munike, koja su tu izrastla, dobro su nam poslužila kod osiguravanja. U nastojanju, da se što prije domognemo vrha, brzo smo napredovali i svladavali jednostavnom tehnikom zapreku za zaprekom. Vrieme je brzo odmicalo, te nas podne zateče svega 200 metara više iznad našeg noćenja. U roku od dalja dva sata svladasmo vrlo visoki zid stiena izbrzzan zelenkastim policama i gredama doprvši tako do jednog uglatog stupa, koji nam zapriječi uzpon. Po nekom plitkom, trošnom žljebiću dohvatismo uzanu policu u stieni stupa, na čijem se vrhu nalazila zelena munika. Na polici je bilo prostora tek toliko, da smo uzmogli malo odahnuti i pojesti nešto skromne hrane, kraj toga nas je mučila strašna žđa, da smo osušena usta sve češće prislanjali uza stienu.

Pregledavši položaj ustanovili smo, da je pred nama najteži dio uzpona, jer stiena lievo od stupa nije nam pružala mogućnosti za prolaz. Stup je bio srastao sa stienom, a uz njega kojih pet metara lievo prosiecali je trbušastu stienu uzana pukotina, kroz koju se ni mačka ne bi mogla provući. Još prije, nego stvorimo zaključak, pokušao sam potražiti neku drugu mogućnost izlaza iz toga položaja. Naša je polica dosizala vanjski rub stupa i kada sam se po njoj prisuljao oprezno do ruba, opazili smo, da se polica izvana nastavlja i da dosije protivni rub. Polica je u sredini bila prekinuta koja dva metra, a zatim se nastavlja. Stiene stupa bile su okomite i gladke, a pogled u dubinu silio je čovjeka na najveću promišljenost i veliku opreznost kod svakog pokreta. Upravo kada sam se već mislio povratiti nazad, opazih iznad mjesta, gdje se polica prekida, sitni i duboko usječeni zarez, koji se nalazio u visini mojih ramena. Upozo-

rvši Zdravka, da oprezno popušta uže, prišao sam prsima pritisnut o stienu do svršetka police. Tu sam utisnuo prste duboko u zarez i izvjesivši se na rukama potražio sam vršcima penjačkih cipela sitna uporišta u gladkoj stieni. S priključkom ruke k ruci pomicao sam se u tom stavu do nastavka police, na koju sam sretno dospio. Moj je drug oprezno popuštao uže pedalj po pedalj, jer samo mala pogreška mogla nas je oboje odvesti u smrt. Primaknuvši se policom radoznao zavirih iza ruba, no na moje najveće razočaranje došao sam i tu do spoznaje, da je i ovđe prolaz preko sunovratnih i gladkih stiena nemoguć. Preostao mi je još jedino povratak, te poklikom upozorim druga neka pripazi na uže. Zadnje snage uložio sam na ono težko mjesto, gdje nestaje polica. Ponovno izvješen na rukama osjećao sam, kako iz stiene izbjija vrućina i žari mi suha usta. Domogavši se policom ruba ugledam upitno Zdravkovo lice, kojemu sam ukratko odgovorio: »Nemoguće!«

Bez rieči smo sjedili na polici i sa zanimanjem promatrali izbočine stiene iznad naših glava. Postojala je mala mogućnost, da bi se nekako moglo provući uz onu tiesnu, nepravilnu pukotinu, koja presieca trbušastu stienu lievo od stupa. Samo da nismo toliko trpjeli od žeđe, jer smo imali osjećaj, kao da nam se sav sok u tielu suši. Zbog toga smo odlučili dozvati naše drugove, koji će nam sigurno priteći u pomoć s vodom, koju bi nam mogli možda užetom spustiti niza stienu. Samo smo se trebali primaći mnogo bliže rubu stiene, no rub je bio prilično visok.

Složio sam na ustima dlanove i glasnim, odmijerenim poklicima dozivao drugove, koji su se nalazili u kući pod Vilincem. Glasnata jeka odzvanjala je mnogostruko između stena Radave gubeći se u dalekom prostoru Dive Grabovice. Na naše opetovane poklike dobili smo doskora i odgovor, tri daleka i slaba poklika doprila su točno svake minute do nas. To je značilo: »Dolazimo!« Naša radošt bila je velika, jer se nismo nadali, da će nas oni čuti na tako veliku udaljenost, jer je kuća bila od nas udaljena kojih 10 kilometara.

S novom snagom i voljom okrenuli smo glave prema visokoj pukotini u nadvjesnoj stieni, koju je sada valjalo svladati. Dok je Zdravko ostao na polici pripet o jedan klin, zašao sam oprezno u kut između stiene i stupa. Po gladkoj stieni trebalo se domoći početka pukotine, koja se usječena u steni izvila iznad naših glava. Najprije zabijem u visini glave prvi klin, o koji sam objesio zamku za nogu i s pomoću karabinera pripeo uže. Uzdigavši se do klina stavio sam u zamku jednu nogu, dok sam drugom nogom pronašao uporište u steni. U tom položaju zabio sam daljni klin, a nešto više udesno još jedan, do kojega mi se uspjelo uzdignuti. Sada sam već rukama mogao dohvati početak pukotine, u koju dopuzih s po-

moću novo zabijenih klinova. Sati su opet brzo prolazili. Udarci kladiva ponovo su zaječali stienom, u kojoj se danas vodila borba o biti ili ne biti.

Poklik odsadol upozorio me na uže, koje se primicalo kraju. S neopisivim naporom podigoh se rukama nešto više u širi dio pukotine, u kojoj sam zabio nekoliko klinova zbog osiguranja. Sada je bio red na Zdravku. Obterećen uprtnjačom dohvatio je prvi klin, koji je odmah izbio kladivom, i tako je redom viseći na užetu izbijao dalje klinove. Serija upornih metalnih udaraca doprla je do mene. Konačno smo izmienili mjesta položaja. Moje novo mjesto bio je sliedeći visoko zabijeni klin, dok je Zdravko ostao u udubini pukotine. Nevjerojatna strmina nije popuštala niti u daljem penjanju. Kada su bile svladane i ove težkoće, nenadano sam se našao na svršetku pukotine. Lako pristupačna, djełomice zeleno obrastla stiena nudila nam je lagan prolaz. Na samome završetku žlieba omakne mi uže jednu kamenu ploču, koja se nenadano sruši niz pukotinu. Prestravljenim poklikom upozorih Zdravka na pad ploče, no srećom ploča je prohujala zrakom tik njegove uza stienu priljubljene glave. Nakon toga je i on pošao za mnom izbjivši preostale klinove.

Odredivši dalji smjer penjanja nastavismo uspon prema nekoliko munika, koje su bile poredane jedna izpod druge na travnatoj gredini. Amfiteatralne stiene vršnog masiva bile su još prilično visoke, no mi smo još danas mislili sa sigurnošću doći do vrha Merića Kuka. U sjeni munika iznenadi nas poklik, koji je dopirao k nama sa susjednog vrha Međeda; to su bili naši drugovi Horvat, Mihaljević i vodič Jozo Klepica, čiju smo bielu seljačku odjeću najprije opazili. Stajali su jedan uz drugoga na samome rubu strašne stiene Međeda, odakle su nam domahivali rukama upozorivši nas, da su nam donieli vode i hrane. Kako nas još uвiek niesu primjetili, upotrebili smo limenu kutiju od sardina, čiji je bljesak na suncu označio mjesto, na kojem smo se nalazili. Savjetovali su nam, da pođemo još više udesno do prostrane jaruge, koja dosiže do pod vrh same stiene. Mi smo ih poslušali, ali smo zašli u krivu jarugu, u kojoj smo izgubili cieli sat i pol vremena, te smo se napokon vratili nazad na isto mjesto. Velikom smo se brzinom spuštali po policama u korito jaruge. U gornjem dielu zatvarao je jarugu polukrug preko stotinu metara visokih stena, a tek jedan visoki žlieb prosiecao je stienu sve do vrha.

Posljednjim silama smo jurnuli jarugom uz njezin desni bok svladavajući s lakoćom omanje zapreke. U najvišem dielu jarugina korita zateče nas ponovno noć. Sa svjetiljkom u zubima penjali smo se na desni bok jaruge, da izbjegnemo smrtonosnim udarcima padajućeg kamenja. Na nekoj uzkoj polici u stieni morali smo zbog tmine

prekinuti naše penjanje. Još jedna noć u stieni! Ta nas je spoznaja teško pogodila, jer smo patili neopisivu žeđu. Bezčutno poliegasmo po polici jedan kraj drugog čekajući bez misli san, koji nam dugo nije dolazio. Na zvjezdanom nebu jasno se razabirala oštra kontura ruba stiene — našega cilja. Tek kasno u noći počeo je strujati hladan zrak, koji nam ohladi užarena tiela. Podavši se ugodnom osjećanju odmora čvrsto smo usnuli.

Ujutro me probudi hladnoća, koja mi potrese čitavim tielom. Zdravko je nešto u snu govorio. Vjerojatno je sanjao o nekoj zagrebačkoj slastičarni, jer je glasno zapoviedao: »Dajte mi još jedan sladoled!« Šutke sam pripalio cigaretu i čekao, dok se i on ne probudi. Polica, na kojoj smo prenoćili, zavijala je iza ruba dosižući daleko u desni dio stiene. Slobodno i bez užeta pošao sam policom, a kada sam se mislio vratiti, opazih svježe odpadke divokozine. Sljedeći tragove dopro sam vrlo daleko do jednog mjesta, na kojem polica silazi niza stienu i zatim se nadovezuje na dalji niz polica, po kojima sigurno šeću divokoze. Nestrpljivi poklik Zdravka povrati me nazad.

Sada se je trebala odigrati konačnica ovoga velikoga uzpona. Navezavši se svaki na jedan kraj užeta nastavismo penjanje. U penjanju uljevo obašli smo okomitu stienu i doprli u posljednji žrieb, koji vodi na zeleni, klekom obrastli rub stiene. Uzpon uza žrieb bio je igračka prema težkoćama, koje smo dosada svladali. Čvrsti kamen, brojni upori za noge i nebrojeni ručni oprimci bili su obilježje ovoga diela stiene. Odozgor su dopirali glasni poklici naših drugova, s kojima smo se brzo stavili u vezu. Raztezaj za raztezajem odvijalo se uže, prsti su umorno, ali zato oprezno hvatali kamene izbočine. Još samo snađa volje upravljala je naše kretanje, dok nisu konačno izranjeni prsti počeli zahvatati visoku i mekanu travu na rubu stiene. Sve su opasnosti bile savladane, stupili smo na sigurno tlo, na prostranu plohu zelene trave, posute težkim kapljama zrcalne rose, u sjenu debelih kitina gustih grmova kleke. Izpunjeni neopisivim čuvstvima sreće čvrsto smo si nas dvojica stisnuli ruke.

Sastanak s drugovima bio je dirljiv. Jozo me je čvrsto obujmio rukama i zaplakao od sreće. Horvat i Mihaljević pružili su nam — bocu hladne vode, koju smo željno popili nakon četrdesetosamsatne borbe sa stienom Merića Kuka.

U blagdanskom razpoloženju silazili smo s vrha na visoravan Male Čvrsnice, a da nismo ni slutili, da su u isti čas druga dvojica naših drugova započela novu borbu s okomitim stienama Merića Kuka (vidi »Hrvatski Planinar« god. 1941., br. 11—12).

Planinarska proslava prve godišnjice Nezavisne Države Hrvatske

Ivan Bumba (Zagreb)

Dan 12. travnja o. g. bio je dosta tmuran. Visoke magle zastrle su nebo, a lagani vjetar nosio je pojedine sitne kapljice, od kojih je rijedko koja dospjela na zemlju.

Zagreb je na nogama. Sve, što je mlado, nestala je s ulice i nekuda se žurilo. Zar ne znate, što je? Pa danas je njihov dan! Danas oni stupaju pred lice mlade države, pred osobu, koja im je doniela zlatnu slobodu. Pred tom osobom žele oni danas pokazati sav svoj rad, same sebe, svoje oruđe i sve, što imaju.

Gledaj, što je ono? Pusta ulica, tek po koji prolaznik nađe ovdje-ondje, a neki čudno obućeni mladić vuče svoj kajak-čamac po ulici iza sebe. Tamo dalje pomoliše se iz kućne veže dvojica skijaša. Za ove znamo, kuda idu. Sigurno na Sljeme ili u Samobor. A šta je pak ono? Neki čudan svat, na ramenu mu velika kriva »demeškinja«. Ne, moderno je to momče, to je paličar!

U društvenim prostorijama Hrvatskog planinarskog društva vlada vreva. Sprema se veliki istup. Svi su »službeno« odjeveni, a nekoji čak i s uprtnjačama, i to punim. U odsjeku vodiča drže se alpinisti na okupu. Penjači pregledavaju i izdavaju užeta, čiste cepine i pravljaju svaki svoje oštećene hlače i cipele. Važan je i svečan čas!

Danas stupaju svi sportaši glavnog hrvatskog grada pred svoga Poglavnika, jer i oni žele, i to posebno, da izkažu ljubav prema dragoj

UPRAVA SAVEZA HRVATSKIH PLANINARSKIH DRUŽTAVA NA ČELU
POVORKE

nam Domovini. Iako ih je većina sudjelovala u svečanoj povorci 10. travnja i zajedno sa svim Hrvatima proslavila prvu godišnjicu Nezavisne Države Hrvatske, žele se oni danas još jedanput pokazati pred Njim i to sami, onakovi, kakovi jesu, i s oružjem, s kojim oni pronašaju hrvatsko ime po cijelom svetu.

Malo su se kod toga ipak bunili! Što imade planinarstvo zajedničko sa športom? Zar su sve one velike i težke razprave bile uza ludne, zar još nismo svetu dokazali, da planinarstvo nema ništa zajedničko sa športom, osim nekoliko sličnih točaka?! Pa dobro dakle, to su športaši, s kojima mi nemamo ništa zajedničko, pa prema tome ne ćemo ići u povorku športaša.

SKI-ODSJEK U POVORCI

Sjajno, to je pravo ulje na vatru! Htio bih vidjeti onoga, koji bi tim mladim srcima sada, u ovim časovima to rekao. Gledaj ih, jedan važno mjeri uže, stavlja ga oko vrata, no kako mu dobro ne leži, opet ga skida ,razpliće, zove starije, da mu pomognu ponovno ga splesti, pa onda započinje sve iznova. Ruke mu stisču cepin, popravlja si odjeću pred zrcalom, dok napokon ne zaori glas našeg tehničara:

»Svi na dvorište, da se svrstamo u redove«.

I tako konačno stupamo zagrebačkim ulicama prema sbornom mjestu. Članovi odsjeka vodiča odnosno Alpinističkog odsjeka stupaju mirno, ozbiljno i nekako kao nevoljko, što se pokazuju pred tolikim ljudima, a mladež ponosno, tako da se na prolaznike uopće ni ne obazire. Kada smo stigli na sabiralište, bili su već тамо »stari topovi« i sada, kao da smo negdje na kojem gorskom vrhuncu, na-

staje slikanje, razgledavanje, pa konačno opet svrstavanje, premještanje, i evo već idemo u pravoj povorci prema cilju. Malo postajkujemo, pa opet napred. Zanimljivo, nikada ne ćeš među našim mladićima načiniti tišinu i mir, a sada jedva da malo okrenu glavu, kad opaze u redovima zagrebačkog gradanstva kojeg poznanika ili koju sgodnu curicu, dok se rieči jedva gdjegdje čuju.

Iza odsjeka vodiča stupaju planinarke pod vodstvom svoje najmarljivije članice Mine Eckel, a iza njih Omladinski i Ski-odsjek. Na njihovu čelu nalazi se »vodnik« Feliks. Njegov zapovedajući glas čuje ciela dugačka povorka, tako da omladinci više od straha pred tim jakim glasom stupaju oštro. Konačnicu imadu »žohari« na čelu

ALPINISTICKI ODSJEK U POVORCI

s Farkašem. Kratke hlačice, šarene košulje, a preko ramena vise im užeta. Drže se, kao da je cieli svjet njihov.

Putem smo bili dočekivani i pljeskom. Zagrebčani, osim nekolikcine, primili su sa čuđenjem planinarski dio povorce. Držeći korak stupam s našim planinarkama i čujem razne primjedbe:

»Gle, ovi su siromaki došli čak iz Marije Bistrice« primjeti lje-puškasta gospodica, kada je vidjela naše mladiće s užetima i cepinima, »no i ti su se kaj nahodali?«.

»Ah, pogleć, to su dečki, koji bi i vraga pojeli« ponosno primjeti jedan zrinjevački »dandy«, a kada ga njegov drug upita:

»A tko su ti?« odgovori:

»Pa ne znaš? — No i ti se razumieš u našu vojsku. To je pomoćni odred mornara, koji vuče užetima brodove na popravke.«

»Joj, kao da su i rudari športaši... i t. d., i t. d.

U Radićevoj ulici, gdje smo čekali malo dulje, okupilo se oko nas mnogo ljudi, koji su nas veselo promatrali neko vrieme. A imali su i zašto. Kako je zvonilo podne u tornju stolne crkve, naši su drugovi s uprtnjačama sjeli nasred ulice, otvorili uprtnjače, izvadili jelo, kao da se nalaze na bogzna kakvom planinskom vrhu, i posve po domaći uživali svoj objed. Malo kruha, šunke i krastavac. Tja, planinari smo, i gotovo!

Kada smo odavle pošli prema cilju, zavladala je prava muževna ozbiljnost. Korak oštro odjekuje na ulici. Evo nas pred crkvom

SVEČANA PROSLAVA GODIŠNICE U H. P. D., ZAGREB

sv. Marka. Sve se glave okrenu nadesno, a vodnici dignu desnu ruku na pozdrav. Evo, tu je naš cilj.

Lice našeg Poglavnika, kada smo prolazili, nije se promienilo. Mirno, ozbiljno, svečano, ali i dobrostivo, kao da je ponosno, gleda na nas. Međutim, na jedan trenutak, glava mu se nenadano okreće, preko ruke, koja nas pozdravlja, uputi svoj pogled na nas. Šta je? Čime smo pobudili naročitu pažnju? Da nije što krivo izpalо?

S našim jednim drugom stupala je kraj njega izvan reda njegova mala kćerkica, stara dvie godine. Malena je, ali podpuno propisno planinarski obučena. Mala uprtnjača s puloverom na leđima, kratka suknjica, s ručicom na pozdrav, privukla je pažnju, koja je opet do-kazala veliku ljubav Poglavnika prema djeci.

Putem prema družtvenim prostorijama zaorila je ulicama i naša pjesma, jer smo veseli i ponosni, što smo prvu godišnjicu drage nam

Domovine i mi svečano proslavili. Da, pokazali smo se sa svim našim oruđem, koje je na oko samo športsko, no koje u slučaju potrebe možemo i uviek upotrebiti i kao oružje za obranu naših domova i za našu Domovinu Nezavisnu Državu Hrvatsku. Malo nas je, ali smo junaci, i očutjet će nas svaki onaj, koji nam u nju dirne.

Bilježke o otoku Pagu

Ivan Rengjeo (Zagreb)

Ugovorom od 18. svibnja 1941., kojim su određene granice između kraljevine Italije i Nezavisne Države Hrvatske, pripao je Hrvatskoj od velikih otoka u sjevernom dielu Jadranskog Mora samo otok Pag. Dok su istim ugovorom južnom dielu naše države pripali veliki otoci Brač i Hvar, otok Pag je jedini naš otok u sjevernom Jadranu. Za

razvoj putničarstva u Hrvatskom Primorju ostat će i nadalje od izra-zite i velike važnosti naša već svjetski poznata morska kupališta Cri-kvenica, Kraljevica, Selce i Novi, premda je time, što su otoci Krk i Rab pripali Italiji, razvojni zamah našeg putničarstva u izvestnoj mjeri stegnut. Zbog toga nuždno će doći u našem putničarstvu do jačeg izražaja i do veće važnosti otok Pag, koji pruža i svojim velikim prostorom, i svojom zamjernom duljinom, i razvedenošću svojih obala, i plodnošću svojih dolina, i zdravom izvor-vodom iz svojih vrela, i mnogobrojnim svojim uvalama, zatonima, dragama i dražicama sjajne prilike, da se na njemu razvije turizam i promet stranaca i izletnika

POGLED S VELEBITA NA PAG I PAŽKI ZATON

u velikom obsegu. U tu svrhu će trebati, da državna vlast uz domaću poduzetnost učini posebne korake i da pruži nuždnu pomoć, da se sмиšljenim radom razvoj putničarstva i promet domaćih i stranih gostiju podpomogne nuždnim investicijama, gradnjom pristaništa, hotela, cesta i puteva, zatim pojačanim pošumljivanjem uzvisina u prvome redu oko iztaknutijih izletištnih točaka i mjesta. Sve one lje-pote i udobnosti, koje pruža kupalištnim gostima otok Rab, moći će u skoroj budućnosti još u obsežnijoj mjeri pružati i davati i otok Pag, tek treba da se za vremena učine predradnje, da se i ovaj naš otok u tome pogledu razvije. Za to će trebati sмиšljen i dobro postrojen rad od nekoliko godina.

Značajno je, da se je dosada za ovaj naš otok u hrvatskoj javnosti pokazivalo malo zanimanja, a još se je manje o njemu pisalo. Vrlo su riedke radnje i pisani sastavi, koji su dosada objavljeni o otoku Pagu. Dok o drugim nekim jadranskim otocima postoje brojni,

nekada upravo sjajno i razkošno opremljeni vodići i čitave izcrpljive razprave, o otoku Pagu se do pred desetak godina zapravo nije ni pisalo. Ono nekoliko sitnih prikaza, koji su objavljeni u povremenim časopisima ili kalendarima, ne znači ništa naročito i zato, što su napisani površno i odveć kratko. U zadnje vrieme izišlo je međutim nekoliko dobrih naučnih radova, koji su otok Pag ili u cjelini, ili u pojedinostima temeljito obradili ili proučili s gledišta zemljopisnog, biljnog ili antropogeografskog tako, da je danas otok Pag naučno već prilično obrađen. Sada bi još naročito trebalo, da se prouče i mogućnosti razvoja putničarstva i prometa stranaca na Pagu, jer po ljepoti

POGLED NA PAŽKI ZATON

svojih obala i krajeva, po marljivosti svoga stanovništva, po rodnosti svojih pitomih udolica otok Pag imade pred sobom sigurno vrlo liepu budućnost kao privlačiv kraj za putnike i kupalištne goste.

Otok se Pag pružio u duljini od 65 km uzporedno s hrvatskom obalom izpod Velebita između Raba na sjeveru i sjeverno dalmatinske obale na jugu. Ukupna mu površina iznosi 294.82 km², pa je prema tome nešto manji od naših otoka Brača i Hvara. Po razvedenosti svojih obala dolazi među svim jadranskim otocima na prvo mjesto, to je najrazčlanjeniji naš otok, bogat brojnim dragama, dražicama i zatonima. Duljina njegove obale iznosi 269 km. Najveća širina Paga iznosi 9 km 250 m, a najmanja nešto oko 2 km. Kopnu je najbliži naspram Karlobaga, oko 2 km, a od sjev. Dalmacije je odijeljen Ljubačkim Kanalom, širokim oko 300 m. Od hrvatskog kopna dieli ga 2—3 km široki Planinski Kanal. Sa zapadne strane prate ga mali otoci Skerda, Maun i Vir.

Pogled na zemljopisnu kartu ili vidik s velebitskih visova upućuje nas, da je otok Pag graden vrlo zanimljivo. Na njemu se iztiču i iz nižih dijelova izdižu dve gorske kose. Prva, zapadna kosa, pruža se bez ikakova prekidanja kao snažan gorski hrbat počevši od najsjevernije točke otoka, od rta L u n a, pa sve dolje na krajni jug, do rta S k a j n i c e, u duljinu od 65 km. U toj gorskoj kosi nižu se brojne uzvisine, naročito u srednjemu dielu, gdje se diže u vis i najviši vrh čitavog otoka, S v e t i V i d (348 m). Druga, iztočna uzporedna kosa, pruža se iztočno od prve, ali je prekinuta P a ž k i m

POGLED S PAGA NA VELEBIT I KARLOBAG

V r a t i m a, kroz koja se more uvalilo u samu sredinu otoka. Gornji, sjeverni dio te kose s najvišim vrhom K o m o r o v c e m (199 m), pruža se od rta D e d a pa do rta S v e t o g a K r i s t o f o r a na sjevernoj strani Pažkih Vrata. Južni dio te kose nastavlja se južno od proloma Pažkih Vrata i pruža se sve do Ljubačkog Kanala. Najviši vrh u ovome dielu kose je K r š i n a (263 m) iznad samog grada Paga. Obadvie ove gorske kose građene su od izrazitog vapnenca i predstavljaju ljuti krš, pokriven na riedkim mjestima slabim grmljem i mršavom travom, poništenom i degeneriranom od stalne i mnoge paše brojnih stada pažkih ovaca. Bočne strane tih dviju gorskih kosa ruše se najčešće strmo i prema izтокu i prema zapadu u more ili u doline u nutrini otoka.

Između te dve kose, koje su zapravo produženje i nastavci dalmatinskih gorskih lanaca, uvalila se plitka a dugačka dolina te morski zaton i tamo, gdje je dolinsko tlo potonulo u more. Tako iduci

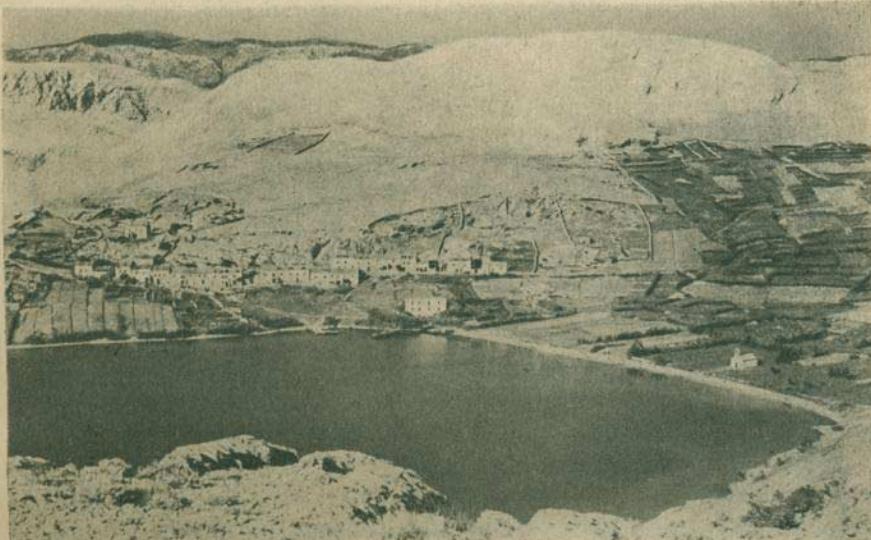
od sjevera k jugu uvalio se između koriena Lunskog Poluotoka i poluotoka Zaglave Staronovaljski Zaton s mjestiocem Novalja Stara. U nastavku se tlo doline polagano diže i tvori bujno i plodno Novaljsko Polje sve do naselja Caška, odakle je poniranjem tla nastao u dužini od 22 km. veliki i prostrani Pažki Zaton, koji se pruža sve do grada Paga i dalje u uzki i plitki zaliv Soline. Zbog tog svoga položaja između dvie gorske kose Pažki je Zaton zaštićen od vjetrova pa u njemu ne budne većih valova. Dalje prema jugu i opet se podiže tlo ove dugodoline, u kojoj su se nanizala seoca Gorica, Vrčići i Stara Vas sa svojim poljima, vrtovima, njivama i vinogradima, da se u daljem svom produženju i opet spusti i potone u dugački Dinjiški Zaton, izpod sela Dinjiška. Ova središnja dugodolina sačinjava najljepši i najplodniji dio cijelog otoka.

Zapadna gorska kosa razvila se u svom krajnjem sjevernom dielu u dugački i uzki, šilu nalični Lunski Poluotok s najvećim svojim naseljem, selom Luni i čitavim nizom manjih naselja, kao što su stanovi Perići, Dudići, Gager, Badurine, Borovići, Vidasi, Škunice i drugi. Čitav je taj poluotok u svojoj sredini obrastao i zelen, dok su mu strane, osobito iztočne, koje se ruše strmo u more, gole. Sredinom poluotoka uzpieva po poljima i vrtovima razno gospodarsko bilje pšenica, ječam, kukuruz i dr., ima tude dosta vino-grada a od voća najvažnija je kruška a onda smokva, breskva, mendula i murva, dok se po vrtovima goji različito zelenje. U ovom se kraju osobito iztiču prostrani maslinici.

Srednji dio zapadne kose od Lunskog Poluotoka do Košljunskog Zatona s velikim mjestima Novalja Nova i Kolan, predstavlja glavnu tjelesinu čitavog otoka Paga. U tome se dielu svi obronci, okrenuti k zapadu, spuštaju k moru postepeno i polagano. Većinom su to prostrane kamenjare, koje služe kao izpasišta za brojna stada ovaca, ali se u tome kraju nalazi i najveća i najljepša pažka šuma, zvana Selac. Neposredna okolica Novalje Nove ima prilično tla za obrađivanje. Dalje se prema jugu protegla Kolanska Kotlina s Kolanskim Poljem, u kojem rode i uzpievaju različne kulture, osobito žito i grožđe. U dnu doline, u blizini mora, upada u oči bujno rastlinstvo u području bočatnog Kolanskog Blata. U Kolanskoj Kotlini imade i rudnik i nalazište slabijeg lignitnog ugljena. Prostrana visinska ravan južno od Kolana pa izpod Svetog Vida i vrha Gradac (200 m) u najvećem je svome dielu velika i težko prohodna kamenjara s gorskrom pašom. Prema iztoku se ta visoravan svuda ruši strmo u Pažki Zaton.

Južni dio zapadne kose obuhvaća nizke krajeve Velog i Malog Blata, Vlašićkog i Povljanskog Polja. Tu su

po neznatnim uzvisinama same kamenjare, a u nižim dijelovima, u poljima, se javljaju obrađene njive s različitim usjevima. Dok je Malo Blato, uza samo more, djelomično odvodnjeno, Velo je Blato, — široko oko 2 km, dugačko oko 1 km i duboko do 1.8 m — stalno pod vodom pa i u doba velikih ljetnih suša. Voda je u njemu sladka pa tu uzpieva jegulja i linjika, ukusna riba, koje inače nigdje u Dalmaciji nema. Jugoiztočni nastavak Velog Blata je Vlašićko Polje, obrađeno i zasijano raznim kulturama, koje na kraju prelazi spuštanjem tla u Vlašićki Zaton. Na krajnjem jugozapadu Pag se

SELO METAJNA U PAŽKOM ZATONU

završuje kamenim poluotokom, zvanim Hribnjak i rtom Prutna zapadno od povoljnog Povljanskog Zatona.

Iztočna gorska kosa otoka Paga prekinuta je Pažkim Vratima na dva diela. I sjeverni i južni dio su prostrane brdovite kamenjare s oskudnim rastlinstvom i sa slabom travom. Uzvisine te kose dobro dolaze središnjoj udolini, jer je brane i štite od jakih vjetrova, koji pušu s kopna i Velebitskog Gorja.

Zima je na otoku Pagu kratka i blaga, proljeće i jesen ugodni a ljeto je dugo i suho, ali se ljetna žega lako podnosi, jer je ublažuje jedva osjetan stalni povjetarac. Vodenog taloga imade najviše u proljeće i jesen. Ljeti ne bude kiše i po više mjeseci. Najveća ljetna toplina iznosi 30° do 35° C, a najoštira pažka zima pokazuje 3° do 5° C, tako da je srednja godišnja toplina otoka oko 25° C. Snijeg je riedak. Vjetrova imade kopnenih i morskih. Kopneni su bura i levanat (iztočnjak). Bura puše sa sjevera, s Velebita naročito zimi, studen je i suh vjetar, puše na mahove, ali ga znade biti

i ljeti. Levant puše s iztoka prije i poslije zalaza sunca, nije jak vjetar. Morski su vjetrovi maištal i šilok ili jugo. Maištal je ljetni vjetar, puše s mora, sa zapada, i ugodno ublažuje ljetnu vrućinu. Šilok ili jugo puše s jugoiztoka i donosi vlagu i kišu; puše kroz cielu godinu, najviše u proljeće i jesen. Značajno je, da je Pažki Zaton, koji je sa svih strana zatvoren gorskim kosama, dobro zaštićen od ovih vjetrova.

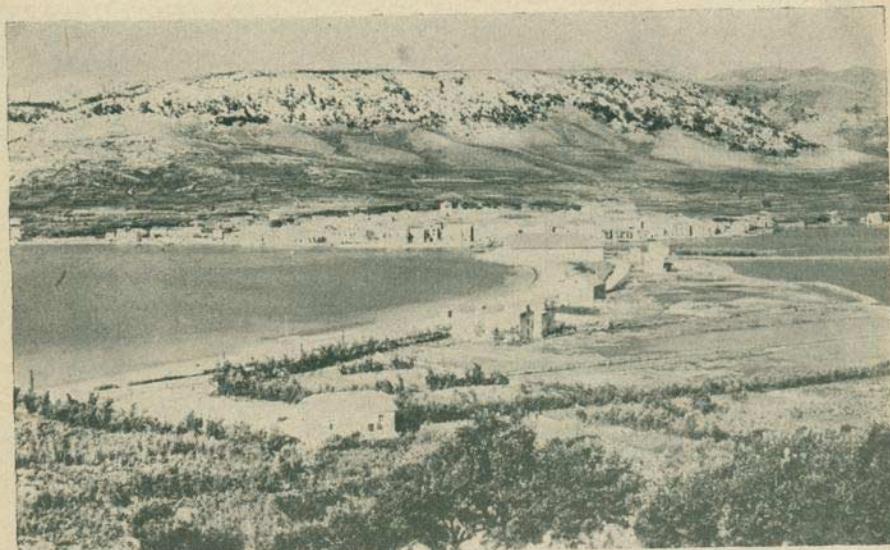
Među našim otocima Pag se iztiče još i time, što u svim njegovim uzdužnim dolinama imade vrela sa živom izvor-vodom. Zgodan njegov uzporedni a blizki položaj uz Velebitsko Gorje uzrokom je, te se javlja na njemu niz i jačih vrela, koja vodu dobivaju s nedalekog kopna. Tek naselja na gorskim vapnenačkim kosama nemaju vrela, već skupljaju vodu u čatrnjama. Lunjani su dovozili vodu s nedalekog Raba.

S obzirom na njegova polja i pašnjake može se kazati, da je Pag dosta plodan otok i da može svome stanovništvu u vezi s ovčarstvom i ribarstvom osigurati najnužniju prehranu. Time se samo može protumačiti stalno pridolaženje u toku dugog niza godina novih stanovnika iz svih okolnih krajeva, a naročito iz Podgorja pod Velebitom i iz Ravnih Kotara u sjevernoj Dalmaciji. Računa se, da na Pagu ima oko 1500 ha vinograda, 2000 ha šume, oko 1200 ha polja i livada, a ostalo je tlo pašnjak po krševitim kamenjarama gorskih kosa, osim onih dijelova otoka, koji su okrenuti prema Velebitu, jer tu bura prieći svaku jaču vegetaciju. Na Pagu se razaznaju dva prirodna pojasa i to poljodjelski u poljima i dolinama, koje su zaklonjene od bure, gdje uspievaju u nižim dijelovima različite kulture, a iznad njih se postepeno uzdižu vinograđi, — i stocarski po pašnjacima na gorskim kosama, na kojima se nalaze i stalni brojni pastirski stanovi. Obradivanje zemlje je na Pagu vrlo važno. U pojedinim dolinama imade obilno laporaste, ilovaste i pjeskovite zemlje, zatim humusa i crvenice. Negdje je zemlja tako rahla i sitna, da se može orati i drvenim plugom. Poljodjelstvo daje otočanima dobar dio potrebne hrane. Dobro uspieva ječam, pšenica i kukuruz. Dakako, da plodovi i rod ovise, kao i svuda u Primorju, o suši i o buri. Oko većih mjesta imade dosta vrtova, koji daju priličan prirod u različitom voću, kao što su smokve, trešnje, breskve, šljive, bajam, a uspieva i rodi i narandža, limun i rajčica i vrlo obilno krumpir uz kapulu i luk. Mjestimice je tlo upravo vrlo plodno. Najboljega humusa oko 150 hektara ima na istočnoj strani Velog Blata, ali se nažalost dosada nije izkorisćavao. Da se to blato isuši i priredi za napredno natapanje i obradivanje, poslužilo bi celome otoku kao velika pripomoć za izhranu stanovništva. Vinove loze ima po celome otoku, uzgaja se i po poljima i po gorskim obroncima, u zavjetrini

uzdužnih dolina i u terasastim krčevinama. Za dobre i povoljne za vinogradare godine daje otok Pag do 35.000 hl odličnog vina. Maslina uspieva bolje u sjevernom dielu otoka, u južnom je ima malo, jer joj u rastu smeta bura.

Prema gospodarskim prilikama na otoku razvila se mala trgovina sa susjednim kopnom. Pažani odlaze u Podgorje pod Velebitom, da nabave za svoje potrebe drvo za gorivo, stoku i drvo za građu. A Podgorci dolaze na Pag, da kupuju vino, rakiju, ulje, voće, smokve, grozde i druge prirodnine.

Po gorskim kosama Paga, na visoravnima i na zapadnim obroncima, prostiru se prostrane kamenjare, obrastle travom. Tuda pasu

PAG S JUGA

mnogobrojna stada ovaca. Prije prošlog svjetskog rata bilo je na Pagu preko 30.000 ovaca, 1200 krava, 150 konja, 900 magaraca. Tako je na otoku vrlo razvijeno i važno za narodni prirod tamošnje stočarstvo. Na velikom je glasu pažki ovčji sir, a najbolja i najfinija vuna dobiva se u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj baš na Pagu od tamošnje odlične Merino-ovce. Godišnje se na Pagu priredi do 1000 kvintala pažkog sira.

Ribarstvo se nije na otoku Pagu razvilo kao opće zanimanje stanovništva. Pažanin je u prvom redu poljodjelac i vinogradar. Ribarstvom se bave samo pojedinci i samo nekoja sela. Najunosniji je ribolov u proljeće i u jesen na srdele i skuše. Hvata se i tuna pa su za taj lov podignute i posebne naprave, tunere ili pataneške. Blizu sela Matajne načinjena je tunera na visokoj obalnoj stjeni, a bogati Palčići sagradili su na svome posjedu u Caški tuneru u

obliku visokog okruglog tornja. Moglo bi se jače izkorisćavati i Velo Blato lovom na jegulje i linjike. Inače je Velo Blato zahvalno lovište nesamo za ribare nego i za lovce, jer se tu javljaju različite ptice močvarice.

I rude ima na Pagu. Za vrieme svjetskog rata mnogo se vadila i izvozila boksitna rudača. U Kolanskom Polju otvoren je rudnik lignita. Na otoku imade i liepih vrsta vapnenca, ali se još ne upotrebljava za izvoz u građevne svrhe.

Vrlo je važna na Pagu proizvodnja soli. Pažke se solane spominju u velikoj davnini, još u doba hrvatskih narodnih kraljeva.

OBALA MANDRAČ U PAGU

Jugoiztočno od grada Paga pružaju se pažka solila, u kojima od proljeća do jeseni okolno stanovništvo nalazi zarade. Danas je solana državno vlastništvo pod državnom upravom. Površina solane iznosi oko 2.000.000 čet. m. Godišnji proizvod kreće se između 700 i 1000 vagona soli, a spremna se u državna spremišta u gradu Pagu, kojih ima 9 s prostorom za 2200 vagona soli. Proizvodnjom morske soli bave se stanovnici Paga od davnine, naročito zato, što je južni dio Pažkog Zatona svojim plitčinama kao stvoren za to. Plitko morisko dno moglo se je vrlo lako uređiti za tu vrstu priroda. Morska voda sadrži u sebi 3.5% soli. Ta se sol izlučuje iz morske vode pomoću sunca i vjetra, pa je taj način dobivanja soli ujedno i najjeftiniji. Morska se voda dovodi na velika a plitka solna polja i izlaže djelovanju sunca i vjetra. Voda se izhlapljuje dotle, dok se preostala voda ne zasiti solju toliko, da se sol počne u njoj lediti u

kockaste ledce. Kad su vremenske prilike povoljne, za suhog i vrućeg ljeta, naslaga kristalizirane soli naraste do konca mjeseca lipnja oko 30 centimetara. Podpuno osušena sol odvozi se u lađicama sa solila u skladišta i tamo sprema, da se onda prema potrebi razašilje i prodaje po čitavoj državi. Uz pažku solanu postoji u našoj državi još samo jedna za proizvodnju morske soli i to ona u Stonu kod Dubrovnika.

Stanovnici otoka Paga sve su čisti Hrvati rimokatoličke vjere, kao i na drugim jadranskim otocima. Po podrijetlu se diele na stotine, potomke prastarog hrvatskog stanovništva, i na doseljenike,

NOVALJA NOVA

koji su došli iz okolnih krajeva. Dobra polovina čitavoga stanovništva živi u dva veća mjesta, u Pagu i u Novalji Novoj, a preostatak u selima. U crkveno-upravnom pogledu otok Pag je još u vrieme hrvatskog kralja Petra Krešimira podijeljen pod dve biskupije. Južni dio otoka sa župama, odnosno samostalnim kapelanicama u Barbatu (772 duše), Dinjiški (386), Gorici (91), Kolanu (750), Pagu (3740), Poljani (487) i Vlašićima (342 duše) sačinjava pažki dekanat i pripadao je zadarskoj nadbiskupiji. Sjeverni dio sa župama u Lunu (603 duše), Novalji Staroj (315) i Novalji Novoj (2642 duše) pripadao je pod dekanat rabski i biskupiju krčku. Crkva u Pagu, započeta 1443. i dograđena 1487., sagrada na tri lađe kao bazilika sa 11 oltara, posvećena 18. V. 1443. za nadpopa Vlkašina Grabonića, je zborna crkva s kaptolom od četiri člana s nadpopom i mitronosnim opatom na čelu.

Za osnovnu naobrazbu naroda služe državne škole. Tako postoji u svim pažkim mjestima i selima pučka škola, a u gradu Pagu

čak dve i uz njih građanska i čipkarska škola. Potonja je otvorena naročito zato, da se još više podigne i usavrši pažka narodna čipkarska radinost, koja je finoćom svoje izradbe i osobitošću tehnike izrađivanja učinila pažke čipke već svjetski poznatim. Srednje škole na otoku nema, ali bi bilo vrlo dobro, koristno a i pravedno, da se u gradu Pagu otvori gimnazija, kao što ju je do nedavna imao grad Krk. Uz senjsku bila bi to jedina još gimnazija u Hrvat. Primorju.

Najljepše i najuređenije mjesto na otoku je gradić P a g, koji se nalazi u južnom dielu Pažkog Zatona podno brda Kršine, zaštićen tako od udaraca velebitske bure. Pag se je selio četiri puta, dok se u XV. v. nije konačno ustalio na današnjem svom položaju. Mjesto je izgrađeno pravilno i simetrično. U sredini grada je trg, a od njega vode četiri ulice prema periferiji grada, koji ima oblik kruga. Svaka od tih širih ulica sačinjava središte jednog diela gradskog, pa se mjesto dieli u pet »kvartira« po crkvama sv. Marka, sv. Jakova, sv. Ante, sv. Marije i sv. Jurja. Na trgu je sagrađena zborna crkva. U mjestu se nalazi i samostan ss. Benediktinki sa crkvom sv. Margarete, sagrađenom god. 1483. Ostale su ulice uzke, građene na primorski način. Uz more je sagrađena od kamena liepa i prostrana obala i pristanište za brodove M a n d r a č. S obale se dolazi preko kamenog mosta nad morskim kanalom P r o s i k a, koji spaja Solila s morem, do skladišta soli i dalje do gradskog kupališta sa žalom do 1 km. dugim. Pred kabinama se nalazi velika plitčina sa dnem pokrivenim sitnim finim pieskom i širi se do 100 m daleko u more.

U gradu su različni državni i općinski uredi, škole, gostionice, dobri hoteli, kavane i ljekarna. Prometne veze postoje cestama prema jugu mimo solila do Košljuna (9 km.) i Povljane (18 km.) na drugoj obali morskoj, i na sjeveru uz Pažki Zaton do Novalje Nove i dalje uzkim Lunskim Poluotokom sve do sela Luna (40 km.) na krajnjem sjeveru otoka. Brodarski promet postoji u normalnim prilikama prema Senju i Obrovcu i do bliskog i susjednog Karlobaga, odakle vodi cesta preko Velebita do najbliže željez. postaje u Gospicu (40 km.). Inače se promet morem vrši posebničkim brodovima i brodićima, bracerama ili gastama. U neposrednoj blizini grada uređeno je već spomenuto vrlo liepo gradsko kupalište, a nešto južnije, uz Solila, imade i naravno blatno kupalište L o k u n j a, gdje su našli zdravlje mnogi bolestnici, koji su bolovali od reume. Kako grad Pag imade i vrlo dobru vodu iz gradskog vodovoda, može da zadovolji i osjetljivog izletnika i gosta, pa je vrlo zgodan za ljetovanje i za morsko kupanje. Najbliža okolica pruža prilike za vrlo ugodne šetnje u borovoј šumici s južne strane grada i po cestama s obje strane Solila i uz Pažki Zaton do pod sv. Vid. Izletniku se pruža prilika, da čamcem čini ugodne izlete u borovu šumu sje-

verno od grada, zatim u simpatično mjestance Metajnu s novim nasadima borove šume, u Barbat (8 km.) i dalje sve do Caske, gdje se još i danas vide ruševine i ostaci u IV. veku po I. napuštenog i u more utonulog grada Gisse. Oku se pružaju krasni vidici po samom zatonu, po okolnim brdima i surim stienama, i na obzorju prema istoku na veličanstveni lanac Velebitskog Gorja. Vrlo su liepi i zahvalni izleti u obližnji Karlobag i iz njega cestom u novo zasnovano izletničko naselje s krasnim kućama i vilama Veleno na Oštarijskom Sedlu u visini od 925 m s divnim gorskim zrakom i prekrasnim pogledima sa Kubusa na Jadransko More, sjever. Dalmaciju, otok Pag i ostale otoke i otočice u sjever. Jadranu.

Drugo po važnosti i ljepoti mjesto na otoku Pagu je Novalja Nova, sjedište općinskog poglavarstva. Smjestilo se u povoljnom zalivu između dva poluotočića. Nekoć je tu bilo rimske vojničke logorište, od kojega se vide još i danas tragovi. Župa je u mjestu osnovana još prije XIII. veka. Danas je Novalja trgovacko i izvozno središte (vino) plodnog sjever. diela otoka Paga. U zaledu se dižu vinogradi a u dolini s one strane gorske kose prostrlo se dugačko vrlo plodno Novaljsko Polje. U bližoj okolini imade lepih nasada borove šume. Novalja je vrlo simpatično mjesto, vrlo prikladno za ugodno ljetovanje i dobre morske kupelji. Veza s gradom Pagom održava se poštanskim samovozom (19 km.) i kolima, a promet morem održavaju parobrodi i posebnički brodovi i za Novalu karakteristične male, crno obojene brodice, zvane cokoli.*

Poglavnikov dom na Bitovniji

Lj. Stipić (Sarajevo)

Iznad romantične Bradine, rodnog mjeseta našeg Poglavnika, izdiže se pitoma planina Bitovnja, poznata sa svojih riedkih prirodnih ljepota. S vrhova Bitovnje pruža se oku veličanstven pogled na najljepšu planinu našeg alpskog gorja, na oriški Prenj, — krunu ljepota južnohrvatskog krša — iz čije visoravni strše visoko gore brojne kule, stogovi i tornjevi neviđenih oblika, razbacani u skladnom slogu na sve strane ovog gorskog diva. Ni s jedne druge točke svoga okoliša nije Prenj tako zamaman i toliko privlačan, kao što je s Bitovnje. Ništa manje nisu velebni ni drugi vidici, koji s Bitovnje pucaju na oriške susjede njezine, na Vran-planinu, Čvrsnicu i Vranicu. Stoga planinari toliko vole Bitovnju, pa je rado i posjećuju.

* Geolož. karta otoka Paga od dra J. Poljaka uzeta je iz »Prirodoslov. istraživanja«, sv. 19., Zagreb 1934.

Na ovoj krasnoj planini podignut će Hrvatsko planinarsko družvo u Sarajevu udoban planinarski dom Poglavnika dra Ante Pavelića, da bi vidnim činom planinarskog djelotvornog rada utisnulo trajan biljeg uspomeni velikog djela Poglavnika u Njegovu rodnom kraju, iznad ubave male Bradine.

U tu svrhu održao je odbor Hrvatskog planinarskog družtva u Sarajevu dana 9. travnja o. g. pod predsjedanjem povjerenika Dra Feliksa Poljanica svečanu sjednicu, na kojoj je prigodom godišnjice uzpostave Nezavisne Države Hrvatske jednoglasno odlučeno privesti u djelo ovu sretnu zamisao, da se za spomen godišnjice osnutka Nezavisne Države Hrvatske u tekućoj družvenoj godini obnovi planinarski domovi u području planina: Bitovnje, Pogorelice, Zeca i Vranice, te da se osnuje zaklada za gradnju planinarskog doma Poglavnika Dra Ante Pavelića na Bitovnji planini, u koju će se svrhu u ovoj godini izvršiti sve pripreme za gradnju ovog doma.

Izgradnjom planinarskog doma na Bitovnji ostvarit će se davna želja planinara i ovjekovječiti liepa zamisao, koja nije mogla biti dostaoniji spomenik prvoj godišnjici osnutka Nezavisne Države Hrvatske i veća planinarska počast Velikom Mužu Nove Hrvatske, koju Mu planinari izkazuju u Njegovu rodnom mjestu i kraju.

Planinari će time dobiti dom toliko potreban ciljevima planinarskoga u našem najljepšem planinskom kraju, u blizini Sarajeva, lako pristupačan ljeti i zimi, udaljen najviše tri sata hoda od željezničke stanice Bradina.

Ovim svojim napred iztaknutim radnim programom, kao i prestećem prieko potrebnom obnovom brojnih družvenih planinarskih kuća i domova, koji su uslied četničko-komunističkog vandalizma podpuno stradali, stupa Hrvatsko planinarsko družtvo pred velike zadatke, koji ga čekaju. Sviestan svoje dužnosti u plemenitom planinarskom radu odbor družtva učinit će sve, što može u ovim prilikama učiriti, da planinarstvo u ovim krajevima krene snažnim korakom napred. U tome će ga pomoći svi sviestni planinari i prijatelji planinarskog pokreta, a ne će izostati ni pomoć države.

Hrvatsko planinarstvo Nezavisne Države Hrvatske vodit će se po ustaškim načelima i u bratskom duhu. Uzpostavom Hrvatskog planinarskog saveza Nezavisne Države Hrvatske sa sjedištem u Zagrebu riešeno je konačno i pitanje ustrojstva hrvatskog planinarstva. U svakom pokrajinskem mjestu i gdje je to moguće i gdje to prilike uvjetuju, trebat će da postoji po jedno planinarsko družtvo, koje će nositi jedinstven naziv Hrvatsko planinarsko družtvo u dotičnom mjestu, t. j. s imenom dotičnog mesta, gdje mu je sjedište. Svako će ovo družtvo biti autonomno i samostalno, pa će s podpunom odgo-

vornošću upravljati družtvenom imovinom pokretnom i nepokretnom i koristnik je družtvenih prihoda, dok je vlastnik nepokretnina Hrvatski planinarski savez. Razumje se, da nijedno planinarsko društvo u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj ne može biti izvan Hrvatskog planinarskog saveza, niti se bez privole Saveza takovo igdje može osnovati.

Na taj način bit će omogućen jedinstven rad hrvatskog planarstva u duhu novih smjernica za opću korist hrvatskog planinarstva.

Još jedan prvenstveni uzpon na Čvrsnici

Krešo Mihaljević (Zagreb)

U nizu uspjelih penjačkih uzpora izvršenih po članovima A. O. na Čvrsničkom Gorju bio je izvršen dana 20. VIII. 1941. i ovaj uzpon na najistočnijem dielu sjevero-zapadne stiene Pešti - brda (2040 m).

Idući od kuće pod Velikim Vilincem (1861 m) slabo markiranim putem izpod Velikog Kuka prema lovačkoj kući pod Preslicom dolazi se negdje oko polovine puta u neku travom obrastlu uvalu. Pedro je znalački izjavio, da ovdje »njuši« zmije, što smo mi ozbiljno uzeli na znanje i pazili, koliko god smo više mogli, da ne bi slučajno došlo do toga neugodnog susreta. Od te uvale okrenutimo udesno preko golog i razpučanog kamenja, te preko mnogih vrtača i porušenog stjenja pod ogromnu sipinu stiene Pešti-brda.

Tu smo se nas dvojica odijelili od ostalih drugova i pošli po sipini pod stienu i odabrali ulaz lievo, tik kraj markantnoga kosog žieba, koji se nalazi kraj predzadnjeg sriježista. Taj smo smjer odabrali već dan prije od kuće pod Velikim Vilincem, a sad smo vidjeli, da se nismo prevarili, kad smo dan prije rekli, da ulaz ne će biti težak.

Dan je bio liep, samo jekadkad dopro do nas lagani udarac vjetra. Pod stienom smo se malo odmorili od napornog uzpona po sipini, a onda smo se navezali i oboružani klinovima započeli uzpon.

Marijan je odvažno ušao u stienu i nakon par časaka i njegove su noge nestale uljevo iza izbočene i dosta slabo razvedene stiene. Odmah iznad ulaza našli smo runolist, no taj je bio prilično malen i kržljav. Dalje je stena razpučana i obrastla travom, te ne zahtjeva od penjača naročitog napora. Iz tog razpučanog diela stiene došli smo u neki mali ali sasvim gladki kamin, iz kojega smo se izvukli pod neku gladku ploču, koju pređosmo s pomoću jednog klina. Iznad te ploče nalazi se u nekoj velikoj rupi idealno mjesto za osiguravanje. Od te rupe vodi uljevo liepa polica, po kojoj smo došli na veliku

CVRSNICA: BARIJERA PEŠTI-BRDA
s urisanim prvenstvenim usponima

gladku ploču od kojih 5 m^2 površine, nad kojom se diže sve do ruba stiene okomita i liepo razvedena jaruga.

Krenuli smo zajedno po toj jaruzi do prvog stropa, koji smo lagano morali zaobići također uljevo. Tu se nalazi najteži dio u ovom smjeru, i to od prevjesa, koji svladasmo sa svega dva klini. Iznad toga težkog mjesto uđosmo uljevo u neku jarugu, kroz koju neprestano sipa kamenje, i dalje smo brzo napredovali po lievom boku jaruge, koja je u svojem gornjem dielu obrastla dosta gustom klekovinom. Kroz tu klekovinu izbismo na malo sedlašce između dva vršića u stieni, te po tom sedlašcu lagano do kamene hrpe, koja označuje vrh, na kojem nas je dočekao snažan udarac vjetra s juga, a koji je po svim znacima nagovještao promjenu vremena. Visina stiene u tom dielu je oko 420 metara, a oznaka je stiene težko (3), a za svladavanje težih mjesto u steni potrebna je upotreba klinova, dok je orientacija jednostavna. Uzpon je trajao oko dva i pol sata, a izvršili su ga članovi Alpinističkog odsjeka: Marijan Dragman i Krešo Mihaljević. Toga se je dana dogodio jedinstven slučaj u poviesti alpinizma, jer su toga dana učinjena u toj steni ništa manje nego četiri prvenstvena uzpona.

DRUŽTVENE VIESKI

OKRUŽNICA BROJ 7

Svim planinarskim družtvima na području Nezavisne Države Hrvatske.

1) Uzprkos urgencije od 27. ožujka i 11. travnja o. g. nisu nam do danas na ovu okružnicu odgovorila nekoja savezna družtva i to: Hrvatsko planinarsko družtvo Banja Luka, Bjelovar, Blato na Korčuli, Bribir, Brinje, Daruvar, Delnice, Drniš, Dubrovnik, Fužine, Glišina, Gospic, Jastrebarsko, Koprivnica, Makarska, Pakrac, Petrovaradin, Sarajevo, Samobor, Skrad, Slav. Brod, Požega, Travnik i Tuzla.

Jedan dio gornjih družtava, koja se nalaze u okupiranim ili zaposjednutim krajevima, nisu možda danas u mogućnosti, uslijed ratnih prilika, voditi poslove družtva onako, kako smo to kod ovih družtava naučili, ali ipak ne možemo razumjeti, da može nehaj povjerenika i savjetodavajućih članova tako daleko ići, da na višekratne upite uopće ne odgovaraju.

Ne želimo precizirati naše mišljenje o takovom vođenju poslova pojedinih družtava, pa pozivamo sve povjerenike gore imenovanih družtava, da nam obratnom poštom odgovore na našu okružnicu broj 6., jer ćemo u protivnom slučaju, iako nerado, biti prisiljeni pozvati na odgovornost povjerenike, koji nemarno vrše preuzete dužnosti.

2) Neka se družtva obraćaju Savezu s molbom, da im se odpiše dužna $\frac{1}{3}$ članarine Savezu.

Savezna uprava stala je na stanovište, da svako družtvo ima bezuvjetno platiti $\frac{1}{3}$ članarine, koja pripada Savezu. Od toga zaključka Savez ne može odustati.

Družtva, kojima su potrebne podpore Saveza, moraju se molbom obratiti Savezu i navesti iznos podpore, koju žele, uz oznaku svrhe, u koju žele podporu upotrebiti. Savezna će uprava doneti zaključak, kojemu se družtvu i kolika podpora ima dati.

Razumie se, da će Savez rad agilnih i radnih družtava svojski, moralno i materijalno podpomagati. Družtva, koja nisu platila Savezu $\frac{1}{3}$ članarine, ne mogu reflektirati na podporu Saveza.

3) Sva savezna planinarska družtva dužna su ubirati predplatu za savezno glasilo »Hrvatski planinar«.

Uprava »Hrvatskog planinara« poslala je opomene saveznim družtvima za dužnike »Hrv. planinara« na području pojedinog saveznog družtva, ali je odziv bio veoma slab.

Molimo stoga ponovo sva savezna družtva, da svojski prionu, te što prije razcište pitanje dužnika »Hrvatskog planinara«.

4) Ciene nepokretnina i pokretnina su znatno porastle, pa ovim pozivamo sva savezna planinarska družtva, da preispitaju police osiguranja pojedinih objekata i pokretnina družtva, te vrijednosti osiguranja usklade s današnjom prometnom vrednosti nekretnina i pokretnina, u koliko se iste ne nalaze u operativnim područjima oružanih snaga.

5) »Na mnogobrojne žalbe raznih savezničkih poslanstava u predmetu putovanja pojedinaca ili državnih predstavnici tava u inozemstvo, te izдавanja viza o d r e d u j e m ovim ponovno, da se svako putovanje bilo pojedinačno, bilo skupno, u koliko je športskog značaja, imade jednim dopisom meni prijaviti s točnom naznakom imena osoba, koje putuju i u kojem s v o j s t v u .

Nakon moga odobrenja putovanja jaću posebnim dopisom obavijestiti odnosno poslanstvo o putu i zamoliti za izdanje vize.

Bez mog odobrenja ne može, niti ne smie nitko da osobno stupi u vezu s bilo kojim poslanstvom.

Zagreb 7. travnja 1942.

Zebić v. r.«

6) »O d l u k a. U spomen godišnjice ponovne uzpostave Nezavisne Države Hrvatske, a na temelju ovlasti ministra

udružbe od 15. svibnja 1941. broj 100/41. o prastam kazne svim djelatnim športašima učinjene zbog športskih prekršaja do 10. travnja 1942.

Taj oprost ne odnosi se na one dje latne športaše, kojim je kazna izrečena zbog uvrede časti ili interesa hrvatskog naroda..

Zagreb, 16. travnja 1942.

Zebić v. r.«

7) Bratsko Hrvatsko planinarsko društvo Varaždin slavi 10. godišnjicu dne 7. lipnja o. g. otvorenja Filićeva doma na Ravnoj Gori, i planinarski dan Hrvatskog Zagorja, pa ovime poziva sva bratska savezna društva, da po mogućnosti ovoj proslavi vrednog bratskog H. P. D-a, Varaždin prisustvuju.

Sve potanje upute o proslavi daje H. P. D. u Varaždinu.

8) Pozivamo sva savezna društva, da nam obratnom poštom saopće zaključak svečane sjednice njihova društva prigodom godišnjice osnutka N. D. H., koju su sva H. P. D. društva održala dne 9. IV. o. g.

9) Savez je raspisao natječaj za novi znak za sve članove H. P. D-a u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Ocjenjivački odbor nagradio je 3 najbolje skice i to:

1. Artur Skutelj, motto »Klek»,
2. Artur Skutelj, motto »As»,
3. Prof. Bukša. motto »Velebit.

Savez je predložio Drž. Vodi nagradene 3 skice te još dalje dve skice natjecatelja, pa je Drž. Voda za tjal. odgoj, šport i planinarstvo odredio za sve članove H. P. D-a u N. D. H. znak, koji Vam niže u otisku prikazujemo:

Glede nošenja znaka upozorujemo na našu okružnicu br. 6. točka 5., pa se izvolite prema njoj ravnati.

Znak ćemo izraditi u dvije veličine, u 30 i 22 mm. Veliki znak je iz cinčanog lima, patiniran, s iglom osigurnicom.

Mali znak je iz mjedenog lima, posrebren i patiniran, s kopčom.

Prodajna cena znaka je Kn 25.— jednako za veliki i mali znak. Nabavna je cena znaka Kn 20,— po komadu. Savez će saveznim družtvima ustupiti potrebnu količinu znakova po nabavnoj ceni t. j. Kn 20.— po komadu, a savezna će društva svojim članovima prodavati po Kn 25.— po komadu. Razlika od Kn 5.— po komadu ostaje saveznim družtvima.

Izvolite sve Vaše žigove, tiskanice, listovne omote, nadpisne ploče u družvenim prostorijama, te na družvenim domovima providiti novim znakom.

Svaki član je dužan imati i družveni znak, pa se ovi imaju prigodom naplate članarine prodavati.

Članska izkaznica će važiti samo uz družveni znak, pa će prigodom putovanja na željeznici, posjećivanja planinarskih domova i t. d. članovi uživati popust samo, ako uz člansku izkaznicu nose na vidnom mjestu i novi planinarski znak.

O prednjem će Savez izvestiti Ravnateljstvo Hrvatskih državnih željeznica i upravu Samoborske željeznice.

10) Sva savezna društva imaju Savezu potvrditi primitak svake okružnice, koju Savez izdaje.

Molimo sva savezna društva, da se drže uputa danih im po Savezu, te da sve svoje potrebe i želje upute Savezu, a Savez će sve pobude pojedinih družtava, koje budu hrvatske i planinarske, kao vrhovni planinarski forum u granicama mogućnosti materijalno i moralno podpomagati.

Nadamo se, da ćemo naići na bratsku suradnju saveznih društava među sobom kao i svakog pojedinog društva na prama Savezu, te ostajemo uz hrvatski planinarski pozdrav

Za Dom spremni!

Povjerenik
Hochnjee.

ALPINISTIČKI ODSJEK

Rad u odsjeku je veoma živ, jer još nije došlo pravo vrieme za veće izlete, te se drugovi više posvećuju radu u družvenim prostorijama.

Tako je drug Slavo Brezovečki održao 12. III. predavanje: »Prenj planina«, koje je dobro uspjelo, a bilo je popraćeno sa 50 diapositiva.

Dne 21. III. održao je u Krapini isti predavač predavanje: »Krasote bosanskih planina«, koje je također dobro uspjelo, a koje je privuklo također i tamošnji seljački svjet.

Dne 26. III. održao je drug Slavo Brezovečki predavanje: »Penjači u hrvatskim planinama«, u kojem je u kratkim crtama prikazao rad članova Alpinističkog odsjeka na polju alpinizma od prvoga osnutka do danas.

Nadalje je drug Drago Horvat održao 8. IV. zanimljivo predavanje: »Kilimandžaro-Bielo Brdo«, u kojem je prikazao ovaj zanimljivi uzpon na to brdo na vrućem tlu crnog kontinenta.

Sva su ova predavanja dobro uspjela i bila posjećena od velikog broja slušatelja, koji su pokazali veliko zanimanje i razumjevanje za ovaj rad Alpinističkog odsjeka.

Na sjednici Alpinističkog odsjeka od 16. III. nešto je promjenjen odbor odsjeka, koji sada glasi:

Pročelnik:	Marijan Dragman
Tajnik I:	Ivan Bumba
Tajnik II:	Emil Laszovski
Tehnički referent:	Slavo Brezovečki
Promičbeni referent:	Krešo Mihaljević
Blagajnik:	Zdravko Ceraj
Oružar:	Drago Pužar
Knjižničar:	Drago Horvat
Odbornik:	Franjo Šaško

Dne 10. IV. održao je odsjek svoju svečanu sjednicu uoči proslave godišnjice naše nezavisnosti, kojoj je prisustvovao veliki broj članova odsjeka. U čast godišnjice odlučio je odsjek naćiniti noćiste (bivak) na Dragmanovu smjeru u steni Kleka, pristupiti radu oko sakupljanja nazivoslovija u našem alpinističkom jeziku, a osobito promicati alpinizam u redovima omladinaca,

te po mogućnosti posjećivati što više Dinarske Alpe na jugo-istoku naše domovine, što je velik i obsežan rad, u koji će trebati uložiti velik trud.

Na dan 12. IV. 1942. u čast godišnjice osnutka Nezavisne Hrvatske Države prisustvovao je odsjek u mimohodu pred Poglavnikom. Taj dan su bili svih obučeni u planinarska odjela s užetima i cepinima, što je izazvalo razumljivo začudenje Zagrebčana, jer se taj dan Alpinistički odsjek prvi put nakon svoga osnutka pojавio pred širom javnošću u ovakvoj opremi, dok se za njega inače znalo izključivo samo u planinarskim redovima.

Sastanci i upisi novih članova vrše se svakog četvrtka u družvenim prostorijama Jurišićeva ul. 3. II.

Dolazkom liepih proljetnih dana počeo je pravi rad članova A. O-a, koji marljivo pohadaju Sljeme i Samoborsko Gorje.

U toku mjeseca svibnja nešto je izmjenjen odbor. Dužnost blagajnika preuzeo je Geza Faršang, a oružara Franjo Šaško, dok su ostale dužnosti ostale nepromjenjene.

Upravo ovih dana održana je nakon stanke od više godina planinarska škola u stjenama Okić-grada, u kojoj je dvadeset učenika primilo poduku u najelementarnijim predmetima, kao što su: planinarska tjelovježba, snalaženje, signalizacija, tehnička upotreba užeta i zamaka, penjanje u lakom i težkom terenu te spasavanje s jarbolom. Mnogo je pažnje posvećeno i teoriji, te su u nekoliko predavanja prikazane najvažnije stvari, dok je g. dr. Haramustek održao također nekoliko predavanja o čovječjem tielu i o prvoj pomoći. Škola je kod učenika pobudila veliko razumjevanje, a bila je vodena od naših najboljih alpinista, te je postigla izvrstne rezultate. Osim toga je škola naišla na velike simpatije i razumjevanje i kod Hrvatskog planinarskog saveza Nezavisne Države Hrvatske, koji je materijalno i moralno podpomagao ovaj značajan podhvat. Škola je trajala oko mjesec dana, a počela je dne 26.

IV. i trajala sve do konca mjeseca svibnja. Škola je u svakom pogledu uspjela, a vježbe na terenu vršene su svake nedjelje. Svrha i cilj ove škole bila je, da dade što većem broju početnika solidan i čvrst temelj, nadajući se, da će njihov dalji rad biti usmjeren prema uputama ove škole, a na čast hrvatskog alpinizma.

NATJEČAJ ZA NOVI PLANINARSKI ZNAK

Hrvatski planinarski savez N. D. H. raspisao je natječaj za novi planinarski znak za sve članove svih hrvatskih planinarskih društava N. D. H. Natječaj je podpuno uspio, jer je ocjenjivačkom povjerenstvu Hrv. plan. saveza predano 30 radnja od 27 natjecatelja, od kojih su izabrane tri najbolje radnje i u smislu natječaja, toč. 11., nagrađene:

- I. Motto »Klek« g. Artur Skutelj, graf. crtač, Zagreb, Kn 1.000.—;
- II. Motto »AS« g. Artur Skutelj, graf. crtač, Zagreb, Kn 500.—;
- III. Motto »Velebit« g. prof. J. Buša, Požega, Kn 300.—.

Hrvatski planinarski savez N. D. H. predložio je nagrađene radnje Drž. Vodi tjal. odgoja i športa g. Mišku Žebiću na odobrenje, koji je izabrao znak nagrađen I. nagradom, motto »Klek« od g. Artura Skutelja, kojemu ostale predložene natječajne radnje ostaje u smislu natječaja, t. 12., u ime od-kupa autorskog prava izplaćeno Kn 3.000.—. Prema natječaju, t. 9., sve

ju vlastništvo Hrv. plan. saveza N. D. H. i ne vraćaju se.

Hrvatski planinarski savez Nezavisne Države Hrvatske uz suglasnost Drž. Vode za tjal. odgoj, šport i planinarnstvo N. D. H., te u smislu okružnice broj 6, točka 5., od 19. ožujka o. g. propisuje ovaj novi znak za sve planinare članove hrvatskih planinarskih društava u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

Novi znakovi naručeni su kod domaće tvrdke Braća Knaus i to dve veličine, manji znakovi u promjeru 22 mm i veći 30 mm, te će biti u najkraće vrieme gotovi i razaslani svim hrvatskim planinarskim društvima u N. D. H.

DOM NA RAVNOJ GORI.

Hrvatsko planinarsko društvo u Varaždinu podiglo je 1932. na Ravnoj Gori kraj Trakošćana svoj planinarski dom nazvan po predsjedniku društva Filićev dom. Prema tome ove godine navršava se 10 godina od te riedke slave društva.

Na spomen toga dogodaja odlučilo je ovo društvo 7. lipnja o. g. održati na Ravnoj Gori proslavu i s njom spojeno planinarski dan Hrv. Zagorja, na koji bi se imala pozvati sva naša planinarska društva.

Dom je podpuno obskrbljen i može primati goste.

Cena je obzirom na današnje prilike povoljna, te iznosi ciela obskrba i noćenje za člana Kn 120.—, a za nečlana Kn 130.— dnevno.